

Delredovisning av uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik - Specialpedagogik för lärande

Dnr U2015/05783/S

Härmed delredovisas uppdraget att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan, motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och sameskolan¹ givet i U2015/05783/S till och med läsåret 2017/18.

Arbetet med Specialpedagogik för lärande fortskrider enligt plan. Under perioden 2016 till 2018 har Skolverket:

- genomfört två omgångar av Specialpedagogik för lärande med totalt 7 674 deltagare inom ramen för statsbidrag
- utarbetat stödmaterial som publicerats på webbplatsen Lärportalen (skolverket.se)
- utlyst och fördelat statsbidrag för läsåren 2016/17 och 2017/18
- genomfört och påbörjat utbildningsinsatser för 1 284 handledare
- förberett fortsatt arbete med insatsen inför läsåret 2018/19 där huvudmän ansökt om statsbidrag för 8 872 deltagare².
- involverat Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) i arbetet med att planera och genomföra insatsen genom regelbundna möten om innehåll och granskning av material.

Övergripande erfarenheter hittills:

- Deltagandet i Specialpedagogik för lärande har haft en god geografisk spridning över hela landet.
- Statsbidrag möjliggör för deltagande för den uttalade målgruppen.

---

¹ Skolverket benämner uppdraget "Specialpedagogik för lärande".

² Uppgift daterad 2018-02-01.

- Det finns ett behov i verksamheterna och önskemål om att fler målgrupper ska kunna delta i insatsen med statsbidrag än vad uppdraget anger.
- Utveckling av en tillgänglig undervisning och lärmiljö för alla elever kräver en långsiktig planering av skolhuvudmän, rektorer och lärare.
- Riktade implementeringsinsatser med information om satsningen till målgrupperna har gett resultat i ökat antal ansökningar.

Innehållsförteckning

1. Uppdraget	4
2. Planering av uppdraget	4
2.1 Verksamhetslogik.....	4
2.2 Stödmaterial.....	5
2.3 Handledarutbildning.....	6
2.4 Implementering.....	7
2.5 Fördelning av statsbidrag.....	7
2.6 Webbplats	7
2.7 Utvärdering.....	8
3. Genomförande	8
3.1 Stödmaterial.....	8
3.2 Handledarutbildning.....	10
3.3 Implementering.....	13
3.4 Konferenser	15
3.5 Fördelning av statsbidrag.....	16
3.6 Utveckling av webbplats	18
3.7 Utvärdering.....	20
4. Ekonomisk redovisning	21

1. Uppdraget

I december 2015 gav regeringen Skolverket i uppdrag³ att ansvara för genomförandet av fortbildning⁴ i specialpedagogik med syfte att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i skolan för att öka förutsättningarna för alla elever att nå målen för utbildningen. Innehållet i kompetensutvecklingen ska utgå från lärarnas behov och vara verksamhetsnära. Målgruppen är alla legitimerade lärare i grundskolan, i motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och i sameskolan med prioritering av lärare i grundskolans årskurs 7–9. Skolverket ska också svara för utbildning av handledare, vilka ska ha till uppgift att handleda lärare inom det specialpedagogiska området. Handledarutbildningen ska i första hand erbjudas behöriga speciallärare och specialpedagoger. Skolverket ska vidare tillhandahålla en webbplats för insatsen.

2. Planering av uppdraget

Under rubriken planering av uppdraget beskrivs hur Skolverket förberett och planerat för insatsens genomförande.

2.1 Verksamhetslogik

För att säkerställa att Skolverket arbetar för att nå målet att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i grundskolan har en verksamhetslogik⁵ tagits fram. Verksamhetslogiken definierar kompetensutvecklingsinsatsens syfte, målgrupp och förväntade effekter. Genom verksamhetslogiken klargörs de aktiviteter och delmål som behöver genomföras och uppnås för att nå förväntade effekter. Visionen är att dessa förändringar i längden ska bidra till en lärmiljö där alla elever ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling så att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Långsiktiga effektmål:

- att lärare som deltagit i insatsen i högre grad anpassar undervisningen och lärmiljö till alla sina elever
- att det på skolor som deltagit i insatsen råder en undervisningskultur som i högre grad präglas av ett inkluderande perspektiv och förhållningssätt
- att det finns en organisation på skolan som i högre grad möjliggör ett inkluderande arbetssätt

---

³ U2015/05783/S.

⁴ I uppdraget står det att Skolverket ska ansvara för genomförande av fortbildning i specialpedagogik. Ordet fortbildning ersätts i fortsättningen med kompetensutvecklingsinsats eller insats.

⁵ Verksamhetslogik är ett systematiskt sätt att göra en beskrivning av en verksamhets tänkta förlopp tillsammans med den kunskap och de antaganden som ligger bakom beskrivningen. Se Ekonomistyrningsverket 2001:16.

- att förutsättningarna för kollegialt lärande på skolan är förbättrade och att ett bestående kollegialt lärande utvecklas.

2.2 Stödmaterial

Enligt regeringsuppdraget ska Skolverket ansvara för att deltagarna har tillgång till forskningsbaserat stödmaterial som ger lärare ökade kunskaper om användbara, effektiva och beprövade specialpedagogiska förhållningssätt, metoder och arbetssätt. Inför framtagande av relevant stödmaterial i kompetensutvecklingsinsatsen höll Skolverket i enlighet med uppdraget samråd och referensgruppsmöten med SPSM, speciallärare och specialpedagoger, grundskollärare, rektorer samt intresseorganisationer så som Riksförbundet Attention, Autism- och Aspergerförbundet, Dyslexiförbundet, Stamningsförbundet och Hjärtebarnsförbundet. För att ta tillvara Skolverkets egna erfarenheter och kunskaper samt för kvalitetssäkring av material tillsattes en intern referensgrupp inom myndigheten. En genomlysning av forsknings- och kvalitetsgranskningsrapporter från bland annat Skolverket och Skolinspektionen gjordes. Vidare analyserades statistik som Skolverket samlat in om bland annat elevers behörighet till gymnasieskolans nationella program och vanligt förekommande frågeställningar kring elever i behov av stöd som ställs till Skolverkets upplysningstjänst.

Skolverket utvecklade stödmaterial tillsammans med lärosäten. En sammanfattande analys gjordes inför detta arbete. De centrala behovsområden som identifierades genom analysen var:

- ökad kunskap om hur undervisning och lärmiljö kan anpassas efter alla elevers olika behov
- ökad relations- och samtalskompetens
- ökad förståelse för hur delaktighet och inflytande kan skapa förutsättningar för elevers lärande
- ökad kunskap kring hur pedagogiskt ledarskap kan bidra till en mer inkluderande lärmiljö
- ökad kunskap om alternativa verktyg samt digitala verktyg som stöd
- ökad kompetens i utvecklandet av inkluderande lärmiljöer.

Analysen visade behov av ökad kunskap kring vilka anpassningar, arbetssätt och förhållningssätt som är framgångsrika i arbetet med alla elevers lärande och utveckling.

Enligt regeringsuppdraget ska materialet vara forskningsbaserat. Högskolan i Kristianstad, forskare knuten till Högskolan i Halmstad och Stockholms universitet har ansvarat för framtagande av innehåll i artiklar, momenttexter, filmer och ljudfiler i

form av två moduler som publicerats. För att säkerställa den vetenskapliga kvaliteten i innehåll har granskning genomförts av Stockholms universitet, Högskolan Kristianstad, Malmö universitet, en extern grupp av specialpedagoger samt en intern referensgrupp på Skolverket.

Skolverket har, som uppdraget föreskriver, involverat SPSM under arbetet med att ta fram innehåll i stödmaterialet. Vid regelbundna möten har SPSM konsulterats och SPSM har haft ett särskilt fokus på att kvalitetssäkra materialet för lärare vid särskilda ungdomshem. Vidare har stödmaterial som SPSM tagit fram använts dels i materialet direkt, dels som förslag på fördjupningsmaterial via länkar. Skolverket och SPSM har även samproducerat en film. SPSM har dessutom varit delaktiga i granskningsarbetet av innehållet.

För att nå synergieffekter som uppdraget beskriver, följer stödmaterialet samma struktur som flera andra nationella skolutvecklingsprogram som Skolverket erbjuder så deltagare känner igen sig i modellen för kollegialt lärande.

Avgränsning av innehållet i materialet gjordes för att passa undervisande grundskollärare i alla ämnen, där fokus var på ledning och stimulans samt extra anpassningar i den ordinarie undervisningen. Enligt skollagen⁶ ska alla elever utifrån sitt lärande och personliga utveckling ges den ledning och stimulans de behöver genom undervisningens utformning och innehåll. Om en elev riskerar att inte utvecklas mot utbildningens mål ska skolan ge stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen för att göra undervisningen mer tillgänglig.

2.3Handledarutbildning

Enligt uppdraget ska Skolverket svara för utbildning av handledare. Utbildningen ska i första hand rikta sig till behöriga specialpedagoger och speciallärare. Skolverket planerar och genomför utbildningen i samarbete med lärosäten och en gemensam utbildningsplan är framtagen. Omfattningen är 8 dagar à 7 timmar och genomförs parallellt med lärarnas arbete med insatsen. Handledarutbildningen är ett erbjudande till deltagande handledare.

Skolverket erbjuder även stöd till handledare som valt att inte delta i handledarutbildningen, till handledare som gått handledarutbildningen tidigare samt till de handledare som deltar utan statsbidrag. Stödet ges i form av konferenser under namnet ”Handleda vidare i Specialpedagogik för lärande”.

Flera av de huvudmän som deltar i Skolverkets insats Samverkan för bästa skola har valt Specialpedagogik för lärande som en insats i sin verksamhet. Skolverket har identifierat ett behov av förstärkt handledarutbildning hos några av de deltagande skolenheterna och i samverkan med lärosäten har ett sådant riktat stöd kunnat erbjudas.

---

⁶ 3 kap. 3 § skollagen (2010:800).

2.4 Implementering

Inför läsåret 2016/17 togs en modul fram och huvudmän kunde ansöka om deltagande i Specialpedagogik för lärande med statsbidrag motsvarande en termins arbete. Inför läsåret 2017/18 fanns två moduler tillgängliga på Lärportalen och därmed kunde en hel omgång med deltagande under hela läsåret genomföras. Inför läsåret 2018/19 har stödmaterialet utökats till sex moduler för deltagarna att välja bland.

På Skolverkets webbplats skolverket.se utgör en insatssida navet för information om Specialpedagogik för lärande. Den är riktad till målgrupperna och insatssidan uppdateras och anpassas kontinuerligt för att möta behoven. Där finns även länkar till Lärportalen och sidor med specifikt stöd om bland annat statsbidrag. Dessutom finns öppna och tillgängliga funktionsbrevlådor för frågor och synpunkter. Skolverket möter även målgruppen direkt i ett antal aktiviteter för att informera, bygga relationer och ge målgruppen möjlighet att ställa frågor om insatsen.

För att göra kompetensutvecklingsinsatsen känd för målgruppen har löpande kommunikationsinsatser genomförts och särskilt i samband med att perioderna då det varit möjligt att ansöka om statsbidrag.

2.5 Fördelning av statsbidrag

I enlighet med regeringsuppdraget ska huvudmän kunna ansöka om statsbidrag för såväl deltagande lärare som handledare. Skolverket har genomfört liknande insatser tidigare där statsbidrag utgätt, till exempel Matematiklyftet och Läslyftet. För att möjliggöra synergieffekter för huvudmän tog Skolverket tillvara på tidigare erfarenheter. Ett beslut om ställningstagande och praxis för handläggning enligt förordningen togs fram. Dokumentet innefattar bland annat en definition av målgruppen, tolkningar av förordningen, beräkning av schablonbelopp, riktlinjer för vad bidraget får användas till, krav på de som deltar med statsbidrag, konstruktion av statsbidraget och principer för urval vid översökt anslag. Dessutom beskrivs konstruktionen av statsbidraget för den första omgången läsåret 2016/17 där endast ansökan och redovisning ingick. Den andra omgångens konstruktion, läsåret 2017/18, bestod av ansökan, rekvisition av handledarbidrag, rekvisition av lärarbidrag och redovisning.

2.6 Webbplats

I uppdraget står att Skolverket ska ansvara för att tillhandahålla en webbplats för insatsen där stödmaterial, bland annat i form av moduler, ska publiceras. Skolverket har utvecklat webbplatsen Lärportalen (larportalen.skolverket.se) där material till flera av Skolverkets kompetensutvecklingsinsatser för lärare och skollära inom samtliga skolformer även publiceras. Stödmaterialet finns öppet och tillgängligt för alla. Skolverket har successivt arbetat med tekniska förbättringar på Lärportalen för att möta kraven på tillgänglighet för till exempel besökare med funktionsnedsättning.

2.7 Utvärdering

Enligt regeringsuppdraget ska insatsen utvärderas. Som en utgångspunkt för utvärderingen kommer verksamhetslogiken att användas. Skolverket planerar en utvärdering som består av flera delar, bland annat har en förstudie genomförts under perioden mars till november 2017. Skolverket har ingått en överenskommelse med Göteborgs universitet om att utvärdera insatsomgången 2018/19. Skolverket planerar för fler utvärderingsaktiviteter för innevarande och kommande insatsomgångar. Vid slutredovisningen som Skolverket och SPSM ska lämna till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 15 oktober 2020 kommer utvärdering av de långsiktiga målen som är identifierade via verksamhetslogiken att redovisas.

3. Genomförande

Under rubriken genomförande beskrivs syfte, resultat och erfarenheter för de aktiviteter som uppdraget innehåller. Dessutom beskrivs det fortsatta arbetet under respektive aktivitet.

3.1 Stödmaterial

Syfte

Syftet med stödmaterialen är att lärare genom kollegialt lärande får ökade kunskaper om specialpedagogiska förhållningssätt, arbetssätt och metoder i arbetet med att anpassa undervisning och lärmiljö efter elevers olika behov och förutsättningar.

Delarna i modulerna innehåller dels allmän specialpedagogik, dels specialpedagogik med särskild inriktning. Inom allmän specialpedagogik får lärarna bland annat ökad kunskap om hur olika specialpedagogiska perspektiv vuxit fram historiskt samt hur det specialpedagogiska stödet för elever har organiserats fram till idag. Det relationella perspektivet belyser svårigheter i elevens lärande i relation till den omgivande miljön, där det på ett konkret plan fokuseras på att anpassa undervisningens planering, genomförande och utvärdering efter elevers variation i lärande. Förståelsen för inkludering fördjupas, när diskussionen lyfts om hur inkluderande lärmiljöer kan möjliggöra lärande för fler elever. Elevers upplevelse av delaktighet är centralt.

Inom specialpedagogik med särskild inriktning får lärare ökad kunskap och förståelse för elevers förutsättningar och tänkbara sambandsfaktorer till varför elever hamnar i svårigheter i sitt lärande. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar belyses som en påverkansfaktor för elevers svårigheter. Variationen av lärande hos elever som till exempel har fått diagnos inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar lyfts i modulernas olika delar. Lärarna får tillsammans möjlighet att prova och utveckla verkningsfulla specialpedagogiska förhållningssätt och anpassningar i arbetet med att möta elevers uttryck, handlingar och behov. Dessa specialpedagogiska metoder och arbetssätt är bland annat observation ur olika perspektiv och elevsamtal. Lärares relationella förhållningssätt som specialpedagogisk kompetens betonas som betydelsefullt i arbetet med alla elever och främst med elever vars lärande utmanar.

I modulerna lyfts anpassningar i undervisningen och lärmiljön med utgångspunkt i att alla elever ska ges förutsättningar att lära och utvecklas. Anpassningar i undervisningen exemplifieras bland annat av tydlig lektionsstruktur, visuellt stöd, stödstrukturer, kreativitet och förutsägbarhet.

Resultat

Skolverket publicerade två kompetensutvecklingsmoduler på Lärportalen; ”Inkludering och delaktighet” samt ”Inkludering och skolans praktik”, under tidsperioden höstterminen 2016 till höstterminen 2017.

Erfarenheter

Tidsaspekten mellan beslut om insats till genomförande bidrog till ett begränsat urval av lärosäten och forskare som hade möjlighet att ta fram stödmaterial.

Inför hösten 2017 var det planerat för att tre kompetensutvecklingsmoduler skulle vara publicerade på Lärportalen. Vid slutgranskningen av innehållet i en av de planerade modulerna framkom att innehållet inte höll tillräcklig kvalitet utan behövde utvecklas vidare. Ambitionen var att färdigställa modulen men lärosätet bedömde att de inte hade möjlighet att fortsätta arbetet.

Vid regelbundna uppföljningar i handledarutbildningsgrupperna har Skolverket uppfattat positiv kritik på innehållet i stödmaterial och att det ger önskat stöd i det kollegiala arbetet.

Utökat stödmaterial inför fortsatt genomförande

Inför läsåret 2018/19 reviderades och utvecklades modulen ”Inkludering och delaktighet”, till fyra olika inriktningar med namnen ”Uppmärksamhet, samspel och kommunikation”, ”Eleven och lärmiljön i fokus”, ”Flerspråkighet” och ”Lärande i matematik”. De olika inriktningarna ska erbjuda lärare kompetensutveckling genom samtal, prövande och reflektion för att stärka lärarnas samverkan kring hur en inkluderande lärmiljö kan utformas för att möta alla elever. Valet av inriktningar gjordes utifrån uppdragets beskrivning och målgruppernas uttalade behov. Hänsyn har tagits till den granskning av text som har gjorts som en del inom utvärderingen.

Syftet med revideringen och utvecklingen av stödmaterial är att lärare ska få fördjupade kunskaper och förståelse för hur undervisningen kan anpassas efter elevernas variation i perception samt kognitiv, språklig och kommunikativ förmåga. Syftet är även att lärarna får möjlighet till fördjupad förståelse och kunskap i flerspråkig utveckling, svårigheter i lärande i matematik samt hur undervisning kan anpassas utifrån var varje elev befinner sig i sitt lärande.

Inför läsåret 2018/19 har Skolverket även tagit fram en webbkurs med namnet ”Tillgängligt lärande med digitala verktyg”. Webbkursen motsvarar en modul och ingår i Specialpedagogik för lärande. Materialet bygger på ramverket Universal Design for Learning⁷. Syftet med materialet är att ge lärare möjlighet att öka sin

---

⁷ Universal Design For Learning (UDL) är ett specialpedagogiskt ramverk med syfte att förbättra och optimera undervisning och lärande för alla elever baserat på vetenskapliga insikter om hur elever lär sig.

kompetens i att skapa ett mer tillgängligt lärande för elever genom att anpassa och variera undervisningen och använda digitala verktyg. Lärarna får bland annat ökade kunskaper i hur digitala verktyg kan användas som stöd för att stärka och motivera elever i sitt lärande, till exempel de elever som fått diagnos inom läs-och skrivsvårigheter/dyslexi, språkstörning, kognitiva svårigheter och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Enligt uppdraget bör Skolverket inhämta information om insatser som huvudmän gör i egen regi. Denna inhämtning återstår att göra och den planeras att genomföras tillsammans med SPSM.

3.2 Handledarutbildning

Syfte

Syftet med handledarutbildningen är att stärka handledarnas förmåga att leda kollegiala samtal så att lärare reflekterar över, granskar, omprövar, förändrar och utvecklar den egna yrkesutövningen så att undervisningen kan anpassas efter alla elevers olika behov och förutsättningar.

Handledarutbildningen består av en kombination av föreläsningar, gruppdiskussioner samt praktiska övningar i att handleda. Handledarnas konkreta erfarenheter av att handleda inom Specialpedagogik för lärande bearbetas och fördjupas genom metahandledning.

Resultat

Under en termin under läsåret 2016/17 genomfördes handledarutbildningen i samarbete med tre lärosäten där 140 handledare deltog (se tabell 1).

Tabell 1. Handledarutbildning Specialpedagogik för lärande 2016/17.

Anordnare	Utbildningsort	Deltagare
Göteborgs universitet	Göteborg	37
Högskolan Kristianstad	Stockholm	63
Linnéuniversitetet	Växjö	40

Lsåret 2017/18 genomfördes den första fullskaliga omgången av Specialpedagogik för lärande. Under läsåret deltog 591 handledare från 146 huvudmän inom ramen för statsbidrag. Handledarutbildningen gavs i samarbete med nio lärosäten för 504 handledare (se tabell 2). För att kunna erbjuda alla handledare som önskade plats på handledarutbildningen anordnade Skolverket två utbildningsgrupper i egen regi. Drygt 80 procent av handledarna i utbildningen fullföljde hela utbildningen med intyg.

Tabell 2. Handledarutbildning Specialpedagogik för lärande 2017/18.

Anordnare	Utbildningsort	Deltagare
Göteborgs universitet	Göteborg	63
Högskolan Dalarna	Falun	31
Högskolan Kristianstad	Kristianstad	29
Högskolan Kristianstad	Stockholm	48
Jönköping University	Jönköping	34
Karlstads universitet	Karlstad	25
Linnéuniversitetet	Växjö	20
Luleå tekniska universitet	Luleå	32
Malmö universitet	Malmö	45
Skolverket grupp 1	Stockholm	33
Skolverket grupp 2	Stockholm	58
Umeå universitet	Umeå	31
Umeå universitet	Sundsvall	25
Umeå universitet	Stockholm	30

Samarbetet kring en förstärkt och riktad handledarutbildning till skolor som deltar i Skolverkets insats Samverkan för bästa skola har inletts på fem skolor.

Erfarenheter

På grund av det stora antalet anmälningar till utbildningen har inte lärosätena kunnat tillhandahålla tillräckligt med platser. Skolverket har därför i egen regi anordnat utbildningsplatser. Inget urval har behövt göras utan alla handledare som önskat plats har kunnat erbjudas utbildningen. Handledarna har så långt det varit möjligt erbjudits en utbildningsort i deras geografiska närhet.

Det finns inget samlat resultat på uppföljning av handledarutbildningen men i lärosätenas slutredovisningar framgår att deltagarna särskilt lyft fram metahandledning (handledning på handledning) som det mest värdefulla i handledarutbildningen.

Det framkommer också att erfarenhet av tidigare handledning varierar stort inom grupperna. Dessutom varierar upplevelsen av rektorernas stöd och engagemang kring insatsens organisation och innehåll. Ett allmänt intryck efter utbildningen är att kursens deltagare vittnar om att det skett en positiv förändring i deras verksamheter. Den största utmaningen, enligt handledarna, är att få dessa förändringar att bestå och bli hållbara.

Bortfallet på handledare som inte fullföljde handledarutbildningen kan troligen förklaras av personalomsättning på skolorna; när en handledare byter arbetsplats under pågående utbildning kan det vara svårt för ersättaren att uppfylla närvarokravet på 75 procent för att få intyg på genomgången utbildning.

Skolverket gör kontinuerliga besök på samtliga handledarutbildningar och utifrån samtal med deltagare, är Skolverkets erfarenhet att handledarna generellt är nöjda med både upplägg och innehåll i utbildningen. Skolverket har även via handledarna

fått indikationer på att insatsen gett avtryck i verksamheterna. Som exempel uttrycker en lärare till en handledare:

Under året när vi har jobbat med insatsen märker jag att jag har ändrat min syn. Jag har ändrat mitt sätt att undervisa i spåren av det vi gjort tillsammans.

En annan handledare säger så här:

Eleverna har nog märkt av att det blivit en skillnad hos lärarna. Man har gått från att tänka elever med svårigheter, till i svårigheter. Man har vänt perspektiv helt enkelt.

Fortsatt handledarutbildning

Handledarutbildningen för omgång tre under läsåret 2018/19 inleddes i månads-skiftet maj-juni 2018. Den ges i samarbete med nio lärosäten samt i Skolverkets egen regi för cirka 640 handledare, se tabell 3. SPSM kommer att besöka alla utbildningsgrupper för att leda en workshop kring elever i neuropsykiatriska svårigheter ur ett pedagogiskt perspektiv. Nästan 130 handledare som deltar i insatsen med statsbidrag har valt att inte delta i utbildningen, främst för att de redan har gått en utbildning i någon av Skolverkets andra insatser, men också för att några huvudmän anordnar egna utbildningar.

Tabell 3. Handledarutbildning Specialpedagogik för lärande 2018/19.

Anordnare	Utbildningsort	Deltagare
Göteborgs universitet	Göteborg	60
Högskolan Dalarna	Falun	30
Högskolan Dalarna	Stockholm	45
Högskolan Kristianstad	Kristianstad	40
Högskolan Kristianstad	Göteborg	35
Högskolan Kristianstad	Stockholm	40
Jönköping University	Jönköping	25
Karlstads universitet	Karlstad	35
Linnéuniversitetet	Växjö	20
Luleå tekniska universitet	Luleå	30
Luleå tekniska universitet	Solna	30
Malmö universitet	Malmö	60
Skolverket	Eskilstuna	30
Skolverket	Sundsvall	30
Skolverket	Upplands-Väsby	30
Uppsala universitet	Uppsala	65
Uppsala universitet	Arlanda flygplats	35

3.3 Implementering

Syfte

Det övergripande syftet med de genomförda kommunikationsinsatserna är att göra insatsen Specialpedagogik för lärande känd så att deltagarantalet blir stort och därmed stödja insatsmålet om att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i grundskolan. Kommunikationens uppgift är att nå de prioriterade målgrupperna och skapa kännedom om innehållet i kompetensutvecklingsinsatsen, hur den organiseras och inspirera till att delta i insatsen.

Resultat

Inför första omgången under läsåret 2016/17, genomfördes kommunikationsinsatser under juni och augusti 2016 i form av:

- e-postutskick till huvudmän, skolledare och skolpolitiker
- information på Skolverkets hemsida, nyhetsbrev, Facebook, Twitter
- annonsering på Facebook riktad till rektorer, lärare, specialpedagoger och speciallärare
- delning om satsningen i Facebookgrupper inriktade på specialpedagogik, skolutveckling och lärande
- Skolverkets utskick av pressmeddelande om insatsen

Insatsen har uppmärksammats redaktionellt i bland annat riksmidia som Skolvärlden, Lärarnas tidning, Metro, Sveriges Radio och via Tidningarnas telegrambyrå (TT).

Inför omgång två, läsåret 2017/18, genomfördes kommunikationsinsatser under november-december 2016. Förutom ovanstående insatser utökades kampanjen med annonsering i Skolportens olika nyhetsbrev riktade till skolledare, huvudmän, speciallärare, specialpedagoger och grundskollärare samt en bannerannonsering i Lärarnas Tidning och Skolledaren.

Inför omgång tre, läsåret 2018/19 genomfördes en större kommunikationsinsats i form av utåtriktad kommunikation och ett antal aktiviteter. Kommunikationsinsatsen startade under hösten 2017 och intensifierades i form av en kampanjperiod från december till januari 2018.

Kommunikationsinsatserna var synliga i Skolverkets egna kanaler inklusive Skolverkets YouTube-kanal. Annonsering gjordes även i köpta kanaler såsom bannerannonsering i Skolportens nyhetsbrev, annonsering på Google, Facebook, Instagram, LinkedIn samt annonsering i Lärarnas Tidning och Skolvärlden. Med två riktade utskick i form av specialutformade nyhetsbrev via Skolportens register, nådde Skolverket effektivt ut till nästan 100 000 mottagare.

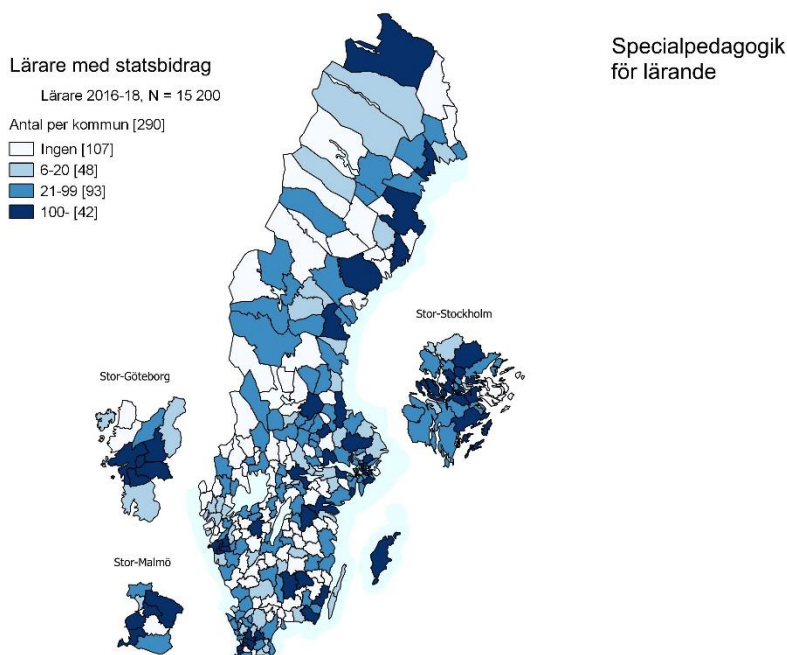
För att möta målgruppernas behov av fördjupad information om insatsen och ge möjlighet till interaktion och frågor genomfördes åtta inspirationsträffar på

geografiskt spridda orter där deltagande i insatsen varit lågt. Inspirationsträffarna besöktes av drygt 1 200 lärare och rektorer från 450 skolor och nästan 100 kommuner.

Därutöver erbjöd Skolverket webinarier för målgrupperna huvudmän och rektorer. Webinarierna var välbesökta och de spelades in och fanns vidare tillgängliga på insatssidan. Särskilda skypemöten med samtliga rektorer vid särskilda ungdomshem (SiS-skolor) och sameskolor genomfördes. För att stärka kommunikationsinsatserna producerades två animerade filmer med information om insatsen och statsbidraget.

Implementeringsinsatsernas resultat är att under den första omgången deltog 1 471 lärare och 162 handledare från 86 olika huvudmän inom ramen för statsbidrag. I den andra omgången deltog 5 457 lärare och 584 handledare från 150 huvudmän inom ramen för statsbidrag. Till den tredje omgången har 197 huvudmän sökt statsbidrag för 8 100 lärare och 772 handledare. Deltagarna kommer från sammanlagt 1 136 skolenheter. Karta 1 visar den geografiska spridningen på deltagande i insatsen.

Karta 1. Lärare med statsbidrag läsåren 2016 - 2018

Erfarenheter

Insatsens geografiska spridning över landet är relativt jämn. Glesbygdsregioner har dock färre deltagare. Anledningen kan exempelvis vara att insatsens kollegiala arbete har varit svårare att genomföra i områden med skolor som har få lärare och

där avstånden mellan skolor är stora. För att underlätta för deltagande i insatsen sänktes kravet på minsta antal deltagare per handledningsgrupp från sex till fyra legitimerade lärare inför läsåret 2018/19. Det kan ändå nämnas att deltagandet är stort i en del glesbygdsregioner som exempelvis Överkalix, Kiruna och Gotland. Det finns även ett antal helt ”vita fläckar” i tätbebyggda områden till exempel Järfälla, Skövde och Kungälv för att nämna tre kommuner som hittills avstått från deltagande i insatsen.

Kommunikationsinsatserna och synligheten kring insatsen har varit stor och bidrog troligtvis till en ökning av antalet sökande huvudmän och till det totala antalet deltagare. Det ”direkta mötet” med målgruppen, genom till exempel inspirationsträffar och webinarier, har uppfattats ge en positiv inverkan på antalet ansökningar.

Animerad film har visat sig vara ett effektivt och uppskattat medel för att nå målgruppen med övergripande information om insatsen. De animerade filmerna har resulterat i tusentals visningar.

Det är av vikt att synliggöra insatsen tidsmässigt rätt i förhållande till det systematiska kvalitetsarbetet för att underlätta planeringen på skolorna.

Det är fortsatt viktigt att påverka och nå ut till samtliga målgrupper; rektorer och huvudmän som beslutsfattare, grundskollärare som ser egna behov och kan påverka ”underifrån”, och specialpedagoger och speciallärare som ofta är drivande vad gäller generella behov av skolutveckling på sin skola.

Fortsatt implementeringsarbete

Inför marknadsföringen av insatsomgången 2019/20 planeras för ett strategiskt kampanjupplägg i samarbete med reklambyrå för att bli ännu mer relevanta och synliga. Syftet är att skapa en långsiktighet för Specialpedagogik för lärande, där målgrupperna kan delta både med och utan statsbidrag framöver.

Fortsatt relationsbyggande med målgrupperna genom fler inspirationsträffar på strategiskt valda orter (”vita fläckar på kartan”) samt webinarier planeras.

3.4 Konferenser

För handledare

Syfte

Syftet med konferenser för blivande handledare är att stödja och inspirera handledarna i sin roll att leda kollegialt lärande och ge fördjupad kunskap kring innehållet i modulerna.

Syftet med konferenser för handledare som valt att inte delta i handledarutbildningen och handledare som deltagit i handledarutbildningen tidigare, är att ge stöd i att utvecklas i sin roll att leda kollegialt lärande. Syftet med konferenserna är också att ge stöd i hur det kollegiala lärandet kan bli bestående i arbetet med att utveckla undervisning och lärmiljö.

Resultat

Under hösten 2016 genomfördes en tvådagarskonferens som var gemensam för rektorer och blivande handledare där 224 rektorer och handledare deltog.

Under våren 2017 genomfördes tre heldagskonferenser för blivande handledare på tre olika orter där 521 handledare deltog

Under hösten 2017 genomfördes en heldagskonferens för handledare som valt att inte delta i handledarutbildningen och handledare som deltagit i handledarutbildningen tidigare, där deltagarantalet var 37 personer.

Under våren 2018 inleddes läsårets handledarutbildningar med konferenser på fem olika orter där 610 blivande handledare deltog.

Erfarenheter

Efterfrågan att delta har varit stor vid samtliga konferenser.

Fortsatt planering av konferenser för handledare

Under hösten 2018 planeras det för tre heldagskonferenser på tre olika orter, för handledare som valt att inte delta i handledarutbildningen och handledare som deltagit tidigare i handledarutbildningen.

För rektorer

Syfte

Syftet med konferenser för rektorer är att informera om hur man som rektor kan leda och skapa organisatoriska förutsättningar för kollegialt lärande inom Specialpedagogik för lärande.

Resultat

Under hösten 2016 genomfördes en tvådagarskonferens som var gemensam för rektorer och utsedda handledare där 224 rektorer och handledare deltog.

Under våren 2017 genomfördes fyra heldagskonferenser för rektorer på fyra olika orter i samarbete med insatsen Läslyftet där 696 rektorer/huvudmän deltog.

Under våren 2018 anordnades fyra gemensamma konferenser i samarbete med Läslyftet för rektorer på skolorna i insatserna, där 410 rektorer deltog.

Erfarenheter

Skolverket kan konstatera att behovet hos målgruppen att delta har varit stor vid samtliga konferenser.

3.5 Fördelning av statsbidrag

Syfte

Syftet med statsbidraget är att stärka huvudmannens arbete med att utveckla den specialpedagogiska kompetensen i sin verksamhet. Huvudmännen ska kunna frigöra tid för specialpedagog, speciallärare eller annan legitimerad lärare som huvudman utsett, att handleda kollegor inom kompetensutvecklingsinsatsen. Lärarnas

specialpedagogiska kompetens ska ökas och de ska ges större möjlighet att möta elevers olika behov.

Resultat

Tabell 4 visar fördelning av statsbidrag läsårsvis. Redovisningen för 2016/17 är beslutad, siffrorna för läsåret 2017/18 och 2018/19 kan komma att justeras. Siffrorna för 2017/18 är baserade på rekvisition av lärarbidrag och rekvisition av handledarbidrag medan siffrorna för 2018/19 är baserade på ansökan. Beslut om redovisningen för läsåret 2017/18 tas i mitten av oktober 2018.

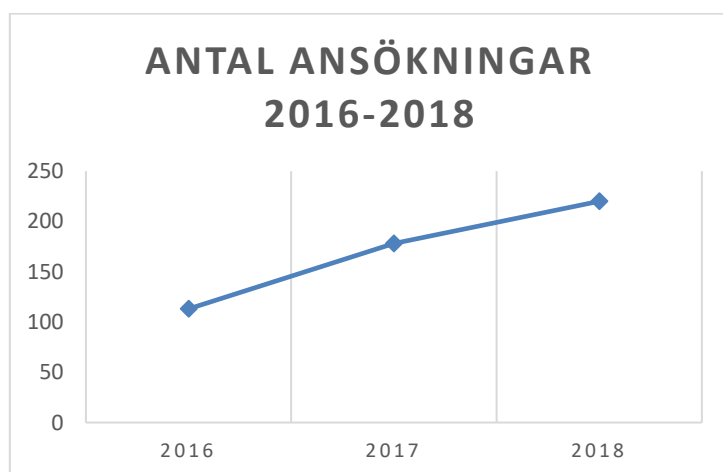
Tabell 4. Fördelning av statsbidrag 2016 - 2020.

Läsår	Antal huvudmän	Antal skolenheter	Antal deltagare	Antal handledare	Totalt bidrag
2016/17	86	152	1 471	162	11 950 773
2017/18	150	464	5 457	584	68 053 750
2018/19	197	520	8 100	772	101 024 700
2019/20					

De huvudmän som deltog läsåret 2016/17 genomförde arbete med en modul. De har möjlighet att ansöka om statsbidrag för ytterligare en termins deltagande.

Sedan starten 2016 har insatsen blivit allt mer populär och söktrycket har ökat varje år. I årets ansökningsomgång (läsåret 2018/19) som beslutades i mars 2018 inkom 220 ansökningar, vilket kan jämföras med 178 ansökningar 2017 och 113 ansökningar 2016 (se diagram 1).

Diagram 1.

Erfarenheter

Under omgången 2017/18 uppmärksammades en del problem med konstruktionen och hanteringen av statsbidraget som även fanns inom Läsluftet och

Matematiklyftet. Problemen hade en negativ inverkan på sökande samtidigt som det medför en intern ineffektivitet vid handläggning av statsbidragen. Skolverket påbörjade då ett förbättringsarbete som Specialpedagogik för lärande innefattades av. De förbättringsförslag som föreslogs inför omgången 2018/19 var:

- färre faser, endast ansökan och redovisning av statsbidraget (likt första omgången 2016/17)
- ansökan tidsmässigt närmare genomförandet av insatsen
- nytt arbetssätt kring hantering av omprövningar och byten av handledare
- förslag på nya gruppstorlekar vid det kollegiala lärandet för att komma åt ”vita fläckar”. Grupper med färre deltagare gör det möjligt för små skolor att delta.

Intentionen med förbättringsarbetet kan i korthet beskrivas som:

- uppgiftslämnararbördan för sökande minskar samtidigt som bidragsprocessen blir enklare, effektivare och mer förutsägbar
- tydligare för sökande vilka uppgifter som ligger till grund för beslut om statsbidrag
- mer träffsäkra prognoser till regeringen
- lättare att ställa en översiktlig prognos över deltagare vilket underlättar planering av handledarutbildningen

Förbättringsarbetet kommer att följas upp inför läsåret 2019/20.

Vid Skolverkets återkommande besök i handledarutbildningsgrupperna framkommer ett behov hos deltagarna och deras verksamheter av att genomföra kompetensutvecklingsinsatsen på ett mer flexibelt sätt vad gäller takt och tempo kopplat till statsbidrag.

Fortsatt fördelning av statsbidrag

Mellan år 2018 och år 2019 minskar budgeten för insatsen. Om budgeten för 2019 kvarstår påverkar det ansökan inför omgång fyra, läsåret 2019/20. Det blir då möjligt att ansöka om statsbidrag för deltagande omfattande vårterminen 2020.

3.6 Utveckling av webbplats

Syfte

Under 2018 har Skolverket fortsatt Skolverket att förbättra funktionaliteten och användarupplevelsen av webbplatsen Lärportalen genom att bland annat genomföra en tillgänglighetsanalys och målgruppanalys och agera på de förbättringsförslag som där pekats ut. Dessutom genomförs redan identifierade förbättringar för

webbredaktörer som arbetar i Lärportalen, förbättra innehållshanteringen och tekniskt effektivisera plattformen.

Resultat

Under våren 2018 har en extern part Funkanu genomfört en så kallad WCAG revision och levererat en slutrapport som pekar ut hur väl Lärportalens gränssnitt uppfyller kraven på tillgänglighet enligt standarden WCAG 2.0 AA+.

De brister som rapporten pekat ut har sedan i huvudsak åtgärdats och planeras att sättas i produktion under september 2018. Skolverket har till exempel förbättrat möjligheterna för synskadade att navigera på webbplatsens sidor med skärmläsare och rent generellt utvecklat egenskaper som underlättar för besökare med funktionsnedsättning.

Det har även genomförts ett antal visions-workshops med verksamheten inom ramen för en effektkartläggning med syfte att arbeta fram en målgruppsanalys. Tanken är att detta arbete ska ligga till grund för fortsatt förbättringsarbete och utvecklingsarbete i Lärportalen. Som komplement har webbplatsen utvärderats och förbättringsförslag har implementerats. Tekniska förbättringar som inneburit att den pdf-generering som webbplatsen tillhandahåller har blivit mer stabil och enhetlig. Möjligheten att konvertera dessa pdf:er för att på sikt kunna publicera dem som e-böcker har utretts. Skolverket har tagit fram en ny tjänstebaserad API-lösning som har gett myndigheten en enklare utvecklingsmiljö och som ger möjlighet till mer kostnadseffektiva nyutveckling, applikationsförvaltning och snabbare utvecklingstider. Därutöver:

- informationssäkerhetsklassning är genomförd och funktionalitet för informationssäkerhetskrav har lagts till
- förbättringar i innehållshanteringen är genomförd
- lösningsförslag på myndighetskrav för arkivering är framtagen
- tester har genomförts enligt Skolverkets riktlinjer för testning
- systemet genererar bättre felmeddelanden vid problem med sammanlagen pdf
- skapat robustare system och snabbare svarstider generellt
- förbättringar i webbredaktörsfunktionalitet har tagits fram.

Erfarenheter

Det är viktigt att kontinuerligt utvärdera en webbplats av detta slag, särskilt i vilken mån den når målgrupperna eller ej samt också genomlysna kraven på tillgänglighet. Utvärdering ger viktiga och betydande underlag för vidmakthållande, förbättringar och nyutveckling av Lärportalen.

Skolverkets webbredaktörer kan nu enkelt och snabbt publicera nytt material och nya inriktningar på webbplatsen utan inblandning och stöd från teknisk personal.

3.7 Utvärdering

Förstudie

Syfte

Syftet med förstudien var att ge Skolverket en formativ återkoppling om hur lärare och handledare uppfattat handledarstödet och det stödmaterial om då fanns tillgängligt; modulen ”Inkludering och delaktighet”, vad gäller kvalitet och nytta.

Resultat

Förstudien genomfördes av en upphandlad extern aktör under perioden mars 2017-oktober 2017 och rapporterades till Skolverket i november 2017.

I förstudien undersöktes hur deltagande lärare och handledare uppfattat handledarstödet och modulen. Vidare undersöktes hur stödet bidragit till att deltagande lärare omprövat sina föreställningar om skolans och klassrummets lärmiljö, så eleverna kan möta en individanpassad och inkluderande undervisning.

Förstudiens resultat är baserat på observationer av och gruppreflektioner med lärare och handledare, intervjuer med rektorer och huvudmän och enkäter till handledare och lärare.

Erfarenheter

Förstudiens resultat indikerar att insatsen skapat ökade förutsättningar för ett mer strukturerat kollegialt lärande på skolorna. Insatsen verkar ha gett ett stöd i processen att ta del av ny kunskap samt att kunna diskutera och reflektera med kollegorna. Insatsen verkar även ha gett lärarna en mer gemensam bild av delaktighet och tillgänglighet samt en gemensam terminologi.

Studien visar att de tillfrågade handledarna uttrycker ett starkt stöd för kompetensutvecklingsinsatsen som sådan, det gäller också modulen och dess delar som i stort upplevs ha fungerat väl. Dock upplevde många av de tillfrågade handledarna en tidsbrist gällande deras möjlighet till förberedelser av arbetet. Genomgående efterlyste både lärare och handledare ett mera praktiskt orienterat material. Enkäten till lärare ger indikationer på att lärarna fick nya insikter och ett stöd för det kollegiala lärandet inom området.⁸ Lärarna uttryckte dock att det funnits otillräcklig med tid för arbetet med att utveckla undervisningen samt en brist på praktiska exempel kring undervisningen i stödmaterialen.

Utvärdering av insatsomgång 2018/19

Syfte

Det övergripande syftet med utvärderingen av insatsomgången 2018/19 är att ge en nationell och fördjupad bild av hur Specialpedagogik för lärande bidragit till att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i skolan. Utvärderingen ska undersöka i vilken mån och på vilket sätt Specialpedagogik för lärande har bidragit till att förändra de deltagande skolornas verksamhet i riktning mot insatsens

---

⁸ Enkäten riktad till lärare hade dessvärre en låg svarsfrekvens, endast 27 procent av de tillfrågade besvarade enkäten. Därmed bör resultaten tolkas med försiktighet.

effekt mål. Syftet är även att få ett underlag för analys och diskussion kring hur skolmyndigheterna kan fortsätta stödja verksamheterna, efter att uppdraget har slutredovisats, i arbetet med att utveckla en tillgänglig lärmiljö och undervisning för alla elever.

Resultat

Efter en upphandlingsprocess så valde Skolverket att ingå en överenskommelse med Göteborgs universitet om att genomföra en utvärderingsstudie som huvudsakligen fokuserar på insatsomgången 2018/19, den andra fullskaliga omgången av Specialpedagogik för lärande. Utvärderingsuppdraget pågår från juni 2018 till februari 2020. Utvärderingsuppdraget befinner sig i en inledande fas och för närvarande bedrivs omfattande datainsamling. Hittills har utvärderingsuppdraget resulterat i en textgranskning av de moduler som användes under insatsomgången 2017/18, vars innehåll har kompletterats och breddats inför den innevarande insatsomgången.

Erfarenheter

Utvärderingsuppdraget är i ett tidigt skede och Skolverket kan ännu inte redovisa några erfarenheter från denna aktivitet.

4. Ekonomisk redovisning

Tabell 5. Ekonomisk redovisning 2016 - 2017 och prognos 2018 Uppdraget att ansvara för fortbildning i specialpedagogik - Specialpedagogik för lärande.

1 000-tal kr.

Kostnadspost	2016	2017	2018
Handledarutbildning	577	9 491	15 803
Stödmaterial (innehåll i insatsen)	511	4 063	4 457
Statsbidrag för deltagande lärare och handledare	6 763	40 984	85 252
Drift, utveckling och förvaltning av lärportal	0	1 896	2 308
Uppföljning och utvärdering	0	1	2 064
Personalkostnader, övriga kostnader mm	3 084	4 330	12 312
Utfall och budget Specialpedagogik för lärande	10 935	60 765	122 196
<i>Finansiella villkor</i>	<i>100 000</i>	<i>170 000</i>	<i>169 000</i>